

La búsqueda de la armonía en la diversidad. El diálogo ecuménico e interreligioso desde el Concilio Vaticano II

Victorino Pérez Prieto, Ed. Verbo Divino, Estella, 2014

Do diálogo interreligioso podemos afirmar a un tempo que ten un longo percorrido e que está a comezar; que é un tema relativamente menor na produción e reflexión teolóxica e na vida de parroquias a comunidades e ao tempo que está chamado a ser central na experiencia relixiosa no mundo plural e interrelacionado que nos tocou vivir. Esta experiencia relixiosa ha de saber conxugar a fidelidade asertiva á propia tradición e a apertura ao misterio de Deus, moito máis grande que a nosa comprensión, renunciando á idolatría da absolutización das nosas representacións, recoñecendo a relatividade e beleza extraordinaria de todas as tradicións. No libro que comentamos Victorino Pérez Prieto fai unha análise rigorosa, clara e sistemática do diálogo ecuménico e interreligioso desde a perspectiva e a experiencia da tradición católica, tomando como referencia de partida o Concilio Vaticano II e chegando ás propostas máis actuais nos comezos do século XXI. Sinalarei o que, ao meu xuízo, destaca neste libro.

Na súa primeira parte ofrece unha perspectiva histórica desde o Concilio Vaticano II; identifica o verdadeiro espírito do mesmo como “do anatema ao diálogo”, un novo comezo para a Igrexa católica, sen ameazas e descualificacións e con diálogo con todos os cristiáns e as demais relixións. Este clima, malia que foi arrefriado e retardado moi pronto, influíu na época posterior e quizais poida ser relanzado polo papa Francisco. Na presentación dos documentos conciliares o autor mostra como o diálogo ecuménico se foi abrindo ao diálogo interreligioso e vai avanzando como en círculos concéntricos desde o diálogo ecuménico coas as outras igrexas cristiás, ao diálogo coas outras relixións abrahámicas, coas orientais e coas persoas que se confesan non crentes-relixiosas. Tamén se ofrecen datos que axudan a comprender a verdadeira dimensión deste cambio de perspectiva, ao recordar os posicionamentos de papas como Pío IX (“esa impía e nociva idea de que o camiño da salvación eterna se pode encontrar en calquera relixión”) ou Pío (que prohibiu aos católicos participar no movemento ecuménico).

Pero a parte máis extensa e, sen dúbida, máis orixinal do libro é a segunda, na que o autor expón a súa visión do diálogo ecuménico e

interreligioso nos albores do século XXI. É moi ilustrador o percorrido que fai polas contribucións que máis alá das tímidas propostas do Concilio fan destacados teólogos especialistas, igrexas ou organismos como o Consello Ecuménico das Igrexas. Aquí encontramos referencias a un amplo número de autores que durante as últimas décadas traballaron sobre esta cuestión desde distintas xeografías e confesións: Thomas Merton, Henri Le Saux, John Hick, Paul F. Knitter, Michael Amaladoss, Jacques Dupuis, Hans Küng, Christian Duquoc, Aloysius Pieris, Tissa Balasuriya, Juan José Tamayo, Joan Bosch, Andrés Torres Queiruga, J. Mª Vigil, Xabier Pikaza, Juan Masiá, Jaume Flaquer, etc. O autor preconiza que é necesario que se produza unha interpenetración, unha fecundidade recíproca de todas as culturas e relixións; que debemos abrírnos aos demais e crer, confiar na experiencia humana no seu conxunto, na harmonía dos seres humanos, particularmente no relixioso. Para explicar isto, da man de R. Panikkar, a quen recoñece como mestre, utiliza o concepto ou perspectiva da non-dualidade ou a-dualidade da realidade, o rico concepto oriental de *advaita* que se vai abrindo paso en Occidente e a interrelación-interdependencia de toda realidade, a relatividade radical de todo o que existe.

Non se limita o autor á especulación teórica, senón que das súas propostas despréndense interesantes consecuencias prácticas. Así o fai na proposta de “Sermón da montaña no diálogo interreligioso”, ou cando sen esquecer aos pobres a ás mulleres, insiste en afirmar que optar polo pluralismo é optar polos pobres, e que a gran esperanza do diálogo interreligioso máis que nas palabras e nas múltiples elaboracións teóricas, hermenéuticas, está na atención aos pobres e na experiencia mística. Segundo o autor, este foi o caso da compaixón de Buddha e a misericordia feita compromiso de liberación de Xesús de Nazaret.

Xa na parte final o autor preséntanos algunhas das expresións máis desenvolvidas desta nova maneira de entender o diálogo interreligioso, a pertenza relixiosa múltiple: a dobre pertenza relixiosa (Michaël Amaladoss), a cuádrupla identidade (Raimond Panikkar), ou o bilingüismo relixioso (Ana María Schlüter).

Por último, o autor comparte a súa propia confesión de fe. Confésase cristián pero radicalmente aberto á alteridade e á pluralidade, e conclúe con estas esperanzadas palabras: “O que algúns tomaron como fin das relixións pode converterse en principio dun novo despertar e encontro inter/intrarrelixioso que supoña un salto cualitativo na humanidade. O mundo do século XXI será místico, ecoloxista e enchoupado dun profundo diálogo interrelixioso, ou non será”.

A iso poderá contribuír a lectura deste libro, como exercicio de diálogo sincero, na busca sempre aberta de harmonía na diversidade, como invitación á loita pola inclusión dos pobres, pola escoita da sensibilidade feminina co seu outro modo de abordar a vivencia relixiosa, pola comprensión do coidado da natureza como un lugar do encontro e da común experiencia do sagrado.

R. Lois Ferradás Blanco